

jaz! — Kako smejo Slovenci zahtevati ono, kar Nemci vže davno imajo! Kako le more Slovenec zahtevati, da bi ga sodil sodnik slovenski, ko sodi Nemec nemški! Kako le sme Slovenec zahtevati, da bi ga v javnih zborih tudi tujci umeli, če govori slovenski; saj vendar Nemca vsak umeje! Takošne zahteve so neumna sanjarija, zlobna predrznost, prenapetost, rovarstvo. In če sena zadnje še kateri nasprotni list toliko poniža, da te hudobnih pregreškov spomni in posvari, ti ga pa ne poslušaj in ne potreseš glave s pepelom: potem si napetež, rogovilež, smeti, ktere je treba izmesti. Tem listom je prej ko ne naj važneja naloga, da nas grde. Slovan ne sme imeti istih pravic, katerih imajo drugi; pritisnimo jek zidu! Ali vkljub takim grduom, ktere moramo še za njih dobroto se svojimi žulji rediti, bode se narod zavedal svojih pravic ter prej ali pozneje doseže vse, kar mu pripada. Neumno je trditi, da moramo tudi na dalje ostati na sedanjaj stopinji omike; neumno trditi, da ne smemo hrepeneti po onem, kar Nemec vže ima. Za to pa ravnajte z nami pošteno in pravično; ne očitajte nam, da bi radi vladali, ko bi le radi otresli okove; dajte nam sredstev, da se na narodnej podlagi razvijemo in naobrazimo; dajte nam ravnopravnost in svobodo: in narodnih razprtij bode precej konec.

Nekaj želja Slovenkam.

Spisal Fr. Jančar.

Pravi se od človeka, kteremu vedno nebesa godejo: Ta človek ima več sreče, ko pameti. In zares nekteri človek ima vso posebno srečo v najemu, bodisi duhovnega ali svetnega stanu. Čim bolj je zvita in prekanjena buča, tim več mu po sreči gre, tim bolj si umi svoje predpostavljene pridobiti; ako ravno jim po tem figo v žepu kaže, ko je svojo željo in konec dosegel. Takemu malopridnežu, ki za tem samo je in pije, kakor ljuba živinica, nič pa slavnega ne stori, skozi sreča cvete; jemu se celo macel na rami steleti! — Misli si pa: Svet hoče vkanjen biti, naj se toraj vkanjuje - naj se le meni dobro dodi. — Oj, kako grdo sree je to! pa tolike veljave. — Vendar je tudi resnično: vrč, ročka tako dolgo k studencu hodi, dokler se ne z drobi. Kaj bo pa po tem. —

S tem vodom hočem. Slovenkam naznaniti, naj bi že od mladih nog začele misliti in se pripravljati na svoj prihodnji stan, bodisi samičen ali zakonski. Zakaj, če je že pri moških tako različnih značajev in toliko pomanjkljivosti za pravo posvetno srečo in večno življenje, kolikor več pa je treba ženski prevdarjati, ako hoče zares vesel dni na tem svetu, po smrti pa večno zveličenje uživati. — Saj hčeri mora dobro znano biti ločenje od presladkih svojih starišev, in to dans ali jutrej. — Kaj pa po tem? Za gotovo ji ni znano, dokler je pri dragih stariših v sladkem zavetju in dostojnem zavarovanju, kaj nek bo iz nje, ko svoje kristjanske stariše zgubi. Kako se bo preživila? Kamo bo prišla? Kterega in kakošnega srca moža bo dobila? — Ali bo z angelom ali hudičem poročena? Ali jo bo še dalje, ko samo 8 ali 14 dni slastno ljubil? Ali si v srcu žensko ali zgoljeno premoženje v zakon jemlje? Ali ji bo tat, sirovnež in prekanjeni neobtesani hudobnež; ali pa pravični, pošteni vestni mož, oče in gospodar? itd. Vse to vboga ženska nič ne ve. Ko je pa že storjeno, je prepozno popravljati, ako se je na tuje noge vperala. Zakaj če se človek od mladih nog lepih čednosti, koristnih nauk ne privadi, tudi v starosti se jih bo ogibal.

Naj bi se toraj vrla Slovenka ne bi pogreznola v toliko nesrečo, te opominjam in svetujem: Uči in vadi se v vsih ženskih opravilih, kar vaš spol zadeva in v vaše podvzetje ali področje spada, naj že bo prosto ali imenitno, kolikor ti tvoje okolščine dopuščajo. S tem si prisvojiš izurjenost in gibčnost sebe pošteno rediti in če si v zakonu, tem lože tri vogle držati, kakor je po prislovcu tvoja naloga.

Vzlasti pa se vadi „igle“. Ti sama ne verjameš, kolika ti je potreba v tem izurjeni biti, naj že samica ostaneš ali se v zakon podaš. — Saj veš, kako grdo je razcapan hoditi in kako težko, večkrat celo drago se šivilja ali šivar komaj dobi. Zakaj bi se toraj sama ne bi vadila šivati, ker pri tem žuljev ne dobiš. Gotovo pa imaš kedaj časa nektere ure šivati, zlasti takrat, ko je slabo vreme; igla in primerna dvonit tudi niste predragi. Začni toraj si sama ktero raztrgano oblačilo pokrpati, ali kak robez zarobiti in obšiti itd. In če ravno tvoje ni v prvič mojstrsko, bo pa sčasoma, ako

primerjaš svoje delo s tistim, ki ga je šivilja ali šivar naredil. Tudi nogavice si sama pleti ali delaj.

Ravno tako je s pranjem. Večkrat se primeri kakošna slovesnost, in ve, deklice in device bi rade v belih oblačilih z modrimi in rudečimi traki ali pasi obšite ali ozalšane primahale; kar se vam lepo prilega. — Pa, o jojmene! šivilja ali perica ondašnja ne more ali ne vtegne vsem robecev, predprtov in oblačil opraviti in vgladiti. Poskusite tedaj same. Saj vidite, ali je roba tenka ali hodna; ta perajo prenaša, a ve ne; hodna se da ožmikati, tenka pa le v rokah iztisnoti; po tem razviti in z drugo snažno rjuhjo pokriti pred grdimi muhami. Železo za gladenje velja okoli 2 f, mijilo vam je znano; moč ali šterko, ako že morate bolj košate biti, si same lahko iz krompirja ali pšenične moke naredite; modra barva pa tako ni draga po štacunah dobiti, ktera že hoče više letati. Vendar kar se košatosti tiče, vas, drage device! posebno svarujem; ne skrbite preveč za to. Lahko bi se vam primerilo — da bi brez šterke košate hodile. — Po tem bi se mi smilile, ker bi si vso srečo podkopale, in nikoli več šterke ne potrobovale; marveč bi si krvavo šibo nakopale, ki bi vas tepla do zadnjega zdihljeja, če ne še v večnosti.

Vse to si lahko same omislite za tisti denar, ktereга sedaj pericam izdavate, in to v enem letu!

Dalje se vadite v mlekarstvu, ali kako gre z mlekom ravnati. To znanje je vsaki ženski potrebno. Inače bi se ji lahko zgodilo, kakor tisti Nemci, ki se je čudila, ko je dekla kravo potmolzla, pa ji ni brž vrhnje ali smetane iz hleva od krave k zajterku prinesla. — Po takem bi se celo ktera donda znašla, ki bi hotela naravnost sedaj mleko, sedaj vrhnje, spet sirovo ali kuhano maslo, razne sire itd. iz vimena namolzti. Taka krava bi zares več ko zlata bila; pa tudi ženske bi preveč zasladkarila ali zacartala. Varujte se toraj take sramote, in prizadevajte si krave spoznavati, z njimi lepo ravnati za dom in prodaj. Od tega se bote prihodnje leto iz knjige: „Umni gospodar“, ki jo bo slav. družba sv. Mohorja izdala, popolniše naučile.

(Dalje prihodnjic.)

Gospodarske stvari.

Gospodarska dela meseca septembra.

V hiši in dvoru: Krompir pa repa se mora pobrati in v klet spraviti, mora se mlaiti, žita se morajo marljivo premetati. Lan in konoplje se morajo tretji. — Šadje sušiti in črstvo sadje, ki je prav zdravo, izbrati in na priličnem mestu hraniti.

V hlevih. Živalim, ktere močno vlečejo, se mora bolj pokladati, ker mnogo trpijo pri setvi; ovcam, o kterih zelimo da bodo meseca februarja že mlade vrgle se mora pripustiti oven.

V vrtih in sadovnjakih. Pri pobiranju sadja se mora posebno paziti, da se ne kvarijo drevesa. Česen in čibul se mora pobrati tako fajžola. Nove grede za jagode se naj napravijo in zasaja jagodje.

V vinogradih in hmeljnikih: Dobro je še ta mesec enkrat gorico okopati; veje (rozge) ki še je zeleno, se mora odrezati. V vinograde se postavijo čuvarji. — Hmelj se mora ves pobrati in na priličnem mestu sušiti, večkrat premetati.

Na polju in senokošah. Žitna žetva se mora končati; zimska žita se morajo posejati, otava spraviti.

Pri ribnikih. Morajo se priprave delati za jesensko ribljenje.

Pri ulnjaku. Ta mesec se začnejo bučele že podrezovati in paui se naj dobro pregledajo.

Log in lov. Brezino sme in želod se mora nabirati. Stelja in listje se mora grabiti. Streljanje prepelic in jerebic. Velika divjačina se začne parati.

Sadjereja.

VI.

o kopoliranju ali skladanju.

Pri kopoliranju se mora žlahtna vejca nagneno (pošev) vrezati tako, da res ima podobne srnine noge in z divjakom ki se tudi celo jednako vrece, skupaj skladati in tako zavezati.

Koristi kopuliranje pa so te-le:

1. Rabi se celo lahko pri vseh vrstah dreves in se hitro napravi.
2. Se že lahko dela, če še divjak ni debelši kakor pesna cev.
3. Celó delo je tako prosto in lahko, da se ga vsaki taki nauči.
4. Imamo za kopuliranje naj več časa, ker se lahko kopulira od oktobra, ko naj hitreje sok v drevu nazaj stopi, do početka maja, Naj boljši čas za kopuliranje je vendar od polovice marca do polovice aprila.
5. Rana zaceli tako hitro in dobro, da se mnogo krat že čez polleta niti več ne pozna, kder se je kopuliralo.
6. Kopulira se tudi lahko vso zimo in celo v sobi.
7. Kopulira se tudi lahko na štreelje, ki se navadno kakor nerabljivi odvržejo,

Kopulirati pa se mora staro drevo s starim in mlado z mladim in požlahtnjenje se naj lože prime, če ste obe vejici jednoletni.

Navadno se kopulira žlahtna vejica z divjakom jednake debelosti. Če pa je pri kopuliranju divjak debelši od žlahtne vjice, ne more ta celega divjakovega reza pokriti, tako kopuliranje se zato ne priporoča, ker potrebuje mnogo časa in truda.

A. Kopuliranje, če je divjak ravno tako debel kakor žlahtna vejica.

To kopuliranje je naj prostejše, ložejše, hitrejše in gotovijše. Žlahtna vejica in divjak se celo jednako nagneno (poševno) vrezeta in se tako skupej zvezeta, da dojde les na les skorja na skorjo in da rez tako dobro pokrije, da je gledati, kakor da bi bilo samo jedno deblo.

Pri kopuliranju se rabi:

1. Prosti prav oster vrtni nož.
2. Žlahtne vejice, ki so že prej nagneno vrezane in ki se naj nahajajo v posodi z vodo.
3. Debela povolna preja, lični ali platneni trak za ovezo, zadnji se tudi lahko po jedni strani namaže z drevesnim voskom namazani se za ovezo lahko rabijo.
4. Drevesni vosek.

B. Pripravljanje žlahtne vejice.

Prereži žlahtno vejico z jednim blizo za palec dolgim nagnenim rezom. Rez se začne za in malo pod okom in se potegne doli. Če je rez celo dober, kar celo ni težko delo, če se le malo vadiš, deni vejico taki v posodo z vodo, da se rez ne posuši. Rez je naj boljši če se vejica z jednim potezajem odreže. Žlahtna vejica se po tem mora na toliko odrezati, da ostanejo samo 2—3 oka na nji in gornji rez se zamaže z drevesnim voskom.

C. Pripravljanje divjaka.

Divjak se naj za jeden pedenj od zemlje odreže, ali če se požlahtnuje vrh, se odreže vejica blizo debela z jednim celo jednaki rezom, kakega smo napravili pri žlahtni vejici, reže se vendar od zdalej gori.

Oba rezaja on namreč na žlahtni vejici in on na divjaku morata biti celo jednaka, tako da pri kopuliranju dojde na tanko rez na rez, les na les.

Prej ko se skupej zložita, se mora žlahtna vejica skoz ustnici potegniti, da se odstrani voda, ki se na rezu nahaja to se mora vendar prav varčno storiti, da se rez z slinami ne pomoči, kar bi znalo škoditi posebno če se tabak kadi.

Zgodovinski spominki za prosto slovensko ljudstvo.

Spisal

Davorin Trstenjak.

Lubina — Leoben.

Lepo mesto Lubina, po nemškem Leoben, (v starih pismih: „in vale Liubina“ in Liubinathal“) eno pošto od Bruka so Slovenci zidati začeli. Že leta 904, se omenja v vstanovnem pismu nemškega kralja Ludwiga. Ko so Nemci Karantano *) (Koroško vojvodstvo) pod svojo oblast spravili, so obilo nemških plemenitašev med Slovenci naselili, da so Slovence kročali, in na zdi držali. Ti plemenitaši so s seboj

*) Karantania, Koroško je tedaj obsegala vse današnje Koroško, vse Štajersko do gore bočke in še prece velik kos Avstrijskega.

prignali dosti družine, in tako se je začejalo ponemčevanje koroških in gornještajarskih Slovencev. Jednemu takošnih plemenitašev Aribu, je kraj Ludwig poklonil v dolini, Lubina 20 puš (kmetij) ze vsemi dvori, hrami, podložniki, travniki, pašniki, ribniki, logi (boršti) mlini, dalje pravico da si je smel v kraju imenovanem: Slatina, kjer se potok jednakega imena v Muro vliva, z zidom ograjen dvor postaviti, dalje ves: Kostico.

Lubina pomenja mesto, kraj med lubi, lobi ležeče, zato Lubno pri gornjem Gradu, Lubelj visoko gora na krajnsko-koroški meji, lub, lob v slovenščini poznamenuje goro, breg, hrib. *)

Lubina je spadala pod županijo, ktera se je velela: Hrovat **) (pagus Chrovati). V onem času so že stale v tej županiji vesi: Gline, Trg (forum), Surnik (Zeiring), Kumbence (Köbenz), Gubernice (v fari sv. Marjete pri Knittelfeldu), Gravenšče (po lastinsk: de lapide od staroslov.: grava, kamen), Lobnik, Long-Log pri Judenburgu, Medvedsdort je medvedja ves, Polane, Predegoj, Predoul, Rute, Stajnica, Undrima, Bistrica, Breze, Velisa (mesto Oberwöls), Selnik, Ceče pri Epensteinu, sama slovenska imena in spomini slovenske pridonosti in marljivosti v gornjem Štajeru.

Dopis.

Iz breškega okraja. J. Š. Večkrat slišimo praviti, da si sedajno naše c. k. kmetijsko ministerstvo veliko prizadeva za povzdigo kmetijstva, in sicer posebno po šolah, kar je vse dobro i hvale vredno; jaz priprosti kmet pa, ki tudi skušam težavne sedajne čase, še bolj imenite potrebo napredka v povzdigo kmetijstva, oziroma na naš okraj poznam. —

Da bi nam mladim, pa tudi že bolj starim kmetom nauk hasnil je gotovo; pa ko bi slavno c. k. kmetijsko ministerstvo, na naše pravične pritožbe zastran nam odvzetih pravic služnosti boljše ozir jemalo, bilo bi pri nas kmetijstvo v boljsem stanju, nego je zdaj.

Slišalo se je lani, da je namerjaval sedajni gosp. minister kmetijstva, obhoditi nektere dežele med njimi tudi Štajarsko, kar se pa ni zgodilo; ako bi mi kmetje le enkrat ovake priloznosti doživeli se gospodu ministru ustmeno pritožiti o našem sedajnem stanju, bi, mislim, že kaj dosegli, ker drugače si pomagati več ne znamo.

Drugače je nam pa težko upati boljše prihodnosti, ker se zemljiščini davki zmiraj množijo, pravične zahteve pa le po času dosejajo!

Politični ogled.

Iz štajarskega deželnega zbora.

V 6. seji 3. septembra je dr. Hafner predložil, naj se prošnja okrajnih zastopništev zastran pobiranja vžitnine, ker je zlo važna, taki izroči odboru za deželno gospodarstvo, kar se tudi prime.

Dr. Rechbauer je po tem sporočal v spremembi srenjske postave. V smislu državnih osnovnih postav od 21. decembra 1867 se spremeni §. 4 srenjske postave in §. 6 deželne srenjske postave za mesto Maribor in Celje tako, da se da volilna pravica vsem, ki v kaki srenji stanujejo in tam od svojih dohodkov davke plačujejo. Vse tri spremembe so se brez besedovanja jednodušno sprejele.

Wanisch poroča v imenu odbora za srenjske in okrajne zadeve in nasvetuje postavo, po kateri bi okrajni odbori smeli v izročnem področju preiskavati in pozvedati, srenjskim zastopom zaukaze in vodila dajati in jih — namreč srenje — z globo do 50 gl. kaznovati, ko bi svoje dolžnosti ne bi hotele spolnjevati. Globa pa se mora dati v okrajno kaso. Postava se sprejme (!)

Tudi postava obvelja, ki bistveno pravi, da prestanejo vse postave, ki so branile nektera posestva razdeljevati. Po ti postavi sme vsak svoje posestvo razdeliti kakor mu je ljubo, če temu niso nasproti privatne razmere, brez da bi mu trebelo gosposkega dovoljenja itd.

(*) Ali ni od tod tudi „Ljubljana“, kakor „Poljana“ od polje? Vred.

**) Leta 1130 se v diplomataru sekavskem imenuje plemenitaš: Werinher nobilis de Chrovati.

Ime Werinher je nemško, bržko ne je to slovensko županijo dobil v last od nemških cesarjev, ali pa še je bil staroslovenski plemenitaš z nemškim krstnim imenom.